

Эстер

Гъахъун

«Эстер» ктабда чи эрадал къведалди V-асирда кбиле фейи вакъиайрикай кхъенва. Жезвай гъерекатар Му-къвал тир РагъэкъечІдай патан а вахтара виридалайни къуватлу пачагълугъ яз хъайи Персиядин империядин меркезда кбиле физва. Ктабда къалурнавай вакъиаяр жедалди тахминан вишни яхцІурни цІуд йис вилик, Исраил Бабилдин пачагълугъди къурдалай гуьгъуьниз чувудар гужуналди Месопотамиядиз (гилан Иракдиз) куьчарнай. Амма VI-асирдин сифте паюна Бабил вич персери къунай, ва чувудар Персиядин пачагълугъдин гьукумдик акатнай. Са тІимил вахтунилай абуруз ватандиз хъфидай ихтияр ганай, амма хъфидайбур тІимил хъана. ГьикІ лагъайтІа, «Эстер» ктабда авай вакъиаяр кбиле физвай V-асирда чувудар Персиядин пачагълугъдин вири пипІера, гъа жергедай яз, адан меркездани яшамиш жезвай.

Мардахай лугъудай чувуд вичин имидин руш Эстерни галаз меркезда яшамиш жезвай. Са къадар вахт алатайла, Эстер пачагъдин гъаремдиз къачуна ва ахпа адакай пачагъдин паб хъана. ЯтІани алапатдин вакъиаяр са идалди куьтягъ хъаначир, абур анжах гатІун жезвай. Эстер вичин чувуд халкъ терг хъунин хаталувиликай къутармиш

ийидай касдин везифаяр кьилиз акъуддай дережадиз акъатна. Ктабда садрани «Аллагъ» гаф гьалтзавач, амма им Аллагъ ктабда авач лагъай чІал туш. Чувудрин кьилел хаталувал вучиз атайди тиртІа, ктабда кьулурнавайвал рикІел хкун бес я: Эстеран имидин хва Мардахая, Аллагъдин весиятдал амал авун яз, персерин везирдин вилик метІерал акъвазна икрам авуникай кьил кьакъудна. И карди вири чувуд халкъ терг авунал гъун мумкин тир, амма алааматдин жуьреда и халкъ вичин душманрал гъалиб жедайвал хъана.

Персиядин пачагъдин гьукум ва мал-девлет

1 ¹Ибур Ахашвереша* — Гьиндистандилай Кушдал** кьван авай вишни къанни ирид вилаятдал агъавал ийизвай — пачагъвал ийизвай йикъар тир. ²Адан тахт Шушан кьеледа авай. ³Вичи пачагъвал ийизвай пуд лагъай йисуз ада вичин вири гъакимар, кьуллугъчияр, Персиядин ва Мидиядин кьушунрин кьилин сардарар, ва вичин вилаятрин чІехибур патал гзаф йикъара давам хъайи дем кьиле тухвана. ⁴Ада вишни кьудкъад йикъан кьене вичин пачагълугъдин зурба девлет ва вичин кьудратдин гурлувални нурлувал кьалурна. ⁵И йикъар кутьгъ хъайила, Шушан кьеледа авай халкъ патал, чІехидалай гъвечІидал кьван вири кІватІна, ада пачагъдин

* 1:1 *Ахашвереш* — чи эрадал кьведалди 404-358 йисара пачагъвал авур персерин пачагъ. Ам Артаксеркс хьиз малум я.

** 1:1 *Куш* — алай аямдин Судандинни Эфиопиядин чилерал хъайи кьадам вилаят.

имаратдин багда ирид йикъан дем кбиле тухвана. ⁶Ла-
цу чар хътин ва якбутдин ранг алай сун парчаяр назна-
зи кбирдин ва туьнт яру парчадин цилералди ялна члу-
гунвай, абур мармардин гуларикай гимисдин гьалкбай-
ралди галкурна куьрнавай. Чиле къацу рангунин
къванни мармар тунвай, седефдалди ва чулав рангунин
къванералди чагурнавай къакъан майдандал алай ацу-
къдай чкаяр къизилдикайни гимисдикай тир. ⁷Хъвадай
затар къизилдин жуьреба-жуьре къапара аваз гузвай;
пачагьдин чехирни гзаф авай, ам пачагьдин жумартви-
лиз кутугайди тир. ⁸Хъвадайди алагь-салагьдалди хъваз-
вай, садани хъун мажбурзавачир, вучиз лагьайта атан-
вай гьар садаз кандайвал ая лагьана пачагьди вичин
квале къуллугъзавайбуруз эмир ганвай.

Пачагьдиз вичин папакай хъел къезва

⁹Пачагьдин паб Астинани пачагь Ахашверешан
квале дишеглияр патал дем кбиле тухвана. ¹⁰Ирид
лагьай юкбуз, пачагьдин рикI чехирдикди шад хъан-
вайла, ада вичиз къуллугъзавай ирид хесисдиз* — Ме-
гьуманаз, Бизтадиз, Харбонадиз, Бигтадиз, Абагта-
диз, Зетараз ва Каркасаз — ¹¹вичин паб Астин килел
тажни алаз вичин вилик гьваш лагьана буйругьна.
Адаз вичин папан иервал халкъаризни гьакимриз
къалуриз канзавай, вучиз лагьайта ам гзаф гуьзелди
тир. ¹²Амма хесисрив вугана агакьарай буйругь пачагь-
дин паб Астина хъиляй кбилиз акьуднач. Пачагьдиз

* 1:10 *Хесис* — хеси авунвай кас.

гзаф пис хъел атана, адан чанди цІай кьуна. ¹³ Пачагьди килигдай акьулла ксарал меслят гъана, вучиз лагьайтІа пачагьди вичин крар виридан вилик, кьанун ва ихтиярар чидайбуруз аквадайвал ийизвай. ¹⁴ А чІавуз адан лап мукьув гвайбур Каршена, Шетар, Адмата, Таршиш, Мерес, Марсена, Мемухан тир. Абур Персиядин ва Мидиядин ирид гьаким, пачагьдин чин аквазвайбур ва пачагьлугьда вилик жергеда ацукьнавайбур тир. ¹⁵ Пачагьди гьабурувай жузуна: «Хесисрив вугана агакьарай Ахашвереш пачагьдин гаф кьилиз акьуд тавунай пачагьдин паб Астиназ кьанундалди вуч авун лазим я?» ¹⁶ Мемухана пачагьдинни гьакимрин вилик лагьана: «Пачагь, вун сагьрай, ви паб Астин анжах са ви вилик тахсирлу туш, ам вири гьакимрин виликни, ви вири вилаятра авай вири халкьарин виликни тахсирлу я; ¹⁷ вучиз лагьайтІа ви папа авур кардикай вири папариз ван жеда, абуруни чпин итимар кваз кьан хьийидач ва лугьуз жеда: „Ахашвереш пачагьди вичин вилик вичин паб Астин гьваш лагьанайтІани, ам атаначир“. ¹⁸ Пачагьдин папан и кардикай ван хьайи Персиядин ва Мидиядин гьакимрин папарини гила ви гьакимризни гьа гафар лугьуз жеда; папари гьуьрмет тахьвурла, итимар ажугьлу жеда. ¹⁹ Вуна гьахьлу яз гьисабзаватІа, мад дегиш техьжедай кьарар акьудайтІа ва Персиядинни Мидиядин кьанунда Астин мад ви вилик эхкьечІ тавунин, пачагьдин папан дережа вуна гьадалайни иер маса дишегьлидив вахгунин гьакьиндай кхьин хьуртІа жедачни? ²⁰ Пачагьлугь гьикьван чІехиди ятІани, ви кьарардикай

адан вири вилаятар тирвал гъар садаз ван хъайи чІа-
вуз вири папари чпин гъуьлериз чІехидалай гъвечІи-
далди виридаз гъуьрмет ийиз жеда». ²¹ И гаф пачагъ-
дизни гъакимриз кІандайди хъана; пачагъди Мемуха-
на лагъайвал авуна. ²² Гъар са итим вичин кІвале агъа
хъун патал ва адан кІвале адан халкъдин чІалалди
рахун патал пачагъди вичин вири вилаятриз чарар ра-
къурна. Абур гъар са вилаятдиз вичин кхьинралди ва
гъар са халкъдиз вичин чІалалди кхьенвайбур тир.

Пачагъ цІийи папахъ къекъвезва

2 ¹Ахашвереш пачагъдин хъел алатайдалай гуьгъуь-
низ, ада Астина вуч авунайтІа ва адаз къарардалди
вуч тайинарнайтІа рикІел хкана. ²Пачагъдиз къуллугъ-
завай жегъил лукІари лагъана: «Пачагъ, вун сагърай;
къуй вун патал жегъил ва иер рушар жагъуррай. ³Къуй
вуна вичин гъар са вилаятда жегъил, гуьзел ақунар авай
рушар Шушан къеледиз кІватІунал гуьзчивалдай ксар
тайинаррай, а ксари рушар ви папарин хесис Гъегедин
гуьзчивилик кутурай ва ада рушарив чпиз ягъдай ати-
рар вугурай. ⁴Ви вили къур, хуш хъайи руш къуй Асти-
нан чкадал пачагъдин паб хъурай». И гаф пачагъдиз
кІандайди хъана; ада гъакІ авунни авуна.

Хкягънавай рушарик чувуд рушни ква

⁵ Шушан къеледа са чувуд авай; ам Яиран хва
Мардахай тир, Яиран бан-бубаяр* Шимини Къиш

* 2:5 *Бан-бубаяр* – улу-бубаяр.

Буняминан тайифадай тир. ⁶Мардахаян бубаяр Бабилдин пачагъ Набухаданасара Ягъудиядин пачагъ Ягъягъакинахъ галаз гъайи есиррихъ галаз Ярусалимдай куьчарнавайди тир. ⁷Ам вичин имидин руш Гъадассадин – адаз Эстерни лугъузвай – тербиячи тир, вучиз лагъайтІа рушаз я диде, я буба амачир. И руш буйдалдини чиналди иер тир. Адан бубани диде къейи чІавуз ам Мардахая вичиз рушвиле къачунай. ⁸Пачагъдин буйругъни къарар малумарай чІавуз ва Шушан къеледиз Гъегедин гуьзчивилик гзаф рушар кІватІзавай чІавуз Эстерни пачагъдин папарин къаравул Гъегедин гуьзчивилик пачагъдин кІвализ тухванай. ⁹Гъегедин вилериз а руш хуш хъана, рушаз адан патай хатурлувал жагъана ва ада рушаз атирар ва адаз тайинарнавай къван вири тІуьн-хъун санлай гана, пачагъдин кІваляй Эстеран патав хъуниз лайихлу тир ирид рушни тайинарна. Ада Эстерни адан къаравушар дишегълийрин гъаремдин лап хъсан са утагъдиз акъудна. ¹⁰Эстера я вичин халкъдикайни, я вичин тухумдикайни са гафни лугъузвачир, вучиз лагъайтІа Мардахая адаз лугъумир лагъана буйругънавай. ¹¹Эстер гъикІ ятІа ва адаз вуч ийизватІа чирун патал Мардахай гъар юкъуз гъаремдин гъенев къекъведай. ¹²Гъар са рушаз, адет тирвал, ругуд вацран къене миррадин чІем, муькуь ругуд вацран къене атирарни ва дишегълийриз герек маса кишранар ядай. И цІикъвед варз алатайла, гъар са руш Ахашвереш пачагъдин патав фидай вахт алуькдадай. ¹³Гъаремдай пачагъдин кІвализ фин патал рушаз вуч кІан хъайитІани гудай. ¹⁴Няниз руш пачагъдин

патав фидай, пакамахъ ам папар авай кІвализ, хесис Шаашгазан гуьзчивилик хкведай; мад ам пачагъдин патав хъфидачир. Пачагъдиз кІан хъайитІа, тІвар кьуна адаз эвердай.

Эстеракай пачагъдин паб жезва

¹⁵ Эстера — ам вичиз рушвиле къачур Мардахаян ими Абихайилан руша — пачагъдин патав фидай чІав алукаяла, папарин къаравул, пачагъдин хесис Гьегеди лагъай затІарилай гъейри са затІни вичихъ га-лаз тухванач. Идалди Эстер вич акурбурун вилик хкаж хъана. ¹⁶ Гъа икІ, цІуд лагъай вацра, яни Ахашвереша пачагъвалзавай ирид лагъай йисан Тебет вацра*, Эстер пачагъдин кІвализ, Ахашверешаз къачунай. ¹⁷ Пачагъдиз вири папарилай гзаф Эстер кІан хъана, ада амай рушарилай гзаф пачагъдин вилик гьурметлувални хатурлувал къазанмишна, пачагъди пачагъвилин таж Эстеран кбилел эцигна ва адакай Астинан чкадал вичин паб авуна. ¹⁸ Пачагъди вичин вири гъакимар ва кьуллугъчияр патал Эстеран гьурметдай чІехи дем кбиле тухвана, вилаятриз къетІен къезилвилер гана ва пачагъдиз хас жумартвилелди савкъватар пайна.

Мардахая хъсанвал ийизва

¹⁹ Къвед лагъай гъилерани рушар кІватІнавай чІавуз Мардахай пачагъдин варарал алай. ²⁰ Эстера вичин

* 2:16 Им чи девирдал къведалди тахминан 478-йис жезва.

тухумдикай ва вичин халкъдикай, Мардахая адаз буйругънавайвал, гъеле са затІни лагъанвачир. Мардахаян тербиядик квай чІавуз хъиз, гилани Эстера Мардахаян лагъайвал ийизвай. ²¹Мардахай пачагъдин варарал алай вахтунда, пачагъдин имарат хуъзвай къве хесисдиз, Бигтаназни Терешаз, пачагъдикай хъел атанвай, абуру пачагъдиз къаст авун патал фенд тукІуързавай. ²²И кардикай хабар хъайи Мардахая пачагъдин паб Эстераз хабар гана, Эстерани Мардахаян мецелай пачагъдиз лагъана. ²³И кар ахтармишна, ам гъакъикъат тирди винел акъатна, Бигтанни Тереш къведни тарагъаждикай куърсарна. Мардахая авур и хъсанвиликай пачагъдин кІвалахар къейд ийизвай ктабда кхъенай.

**Гъаманак хъел кутазва ва ада чувудар
терг авун къетІзава**

З¹Идалай гуъгуъьниз Ахашвереш пачагъди Агаган тухумдай тир Гъаммедатадин хва Гъаманан дережа чІехи авуна, ам чка амайбурулай вине авуна. ²Пачагъдин варарал алай, пачагъдиз къуллугъзавай вирида Гъаманаз икрамиз, адан вилик метІерал акъваззавай, вучиз лагъайтІа гъакІ ая лагъана пачагъди эмир ганвай. Амма Мардахая Гъаманаз икрамзавачир ва метІерал акъваззавачир. ³Пачагъдин варарал алай, пачагъдиз къуллугъзавайбуру Мардахаяз лугъуз хъана: «Вучиз вуна пачагъдин эмир къилиз акъудзавач?» ⁴Абуру гъар юкъуз икІ лугъузвайтІани, Мардахая абуруз яб гузвачир. Абуру и кардикай, Мардахай вичин гафунал

кIевиз акъваздатIа килигун патал*, Гьаманаз лагъана, вучиз лагъайтIа Мардахая абуруз вич чувуд тирди хабар ганвай. ⁵Вичиз Мардахая икрам тийизвайди ва метIерал акъваз тийизвайди акурла, Гьаман хъилевди ацIана. ⁶Гьаманаз са Мардахай телеф авун тIимил яз акуна; Мардахай гъи халкъдикай ятIа Гьаманаз лагъанвайвиляй, Гьамана Ахашверешан пачагълугъда авай вири чувудар, Мардахаян халкъ я лагъана, терг авун фикирна. ⁷Гъавиляй Нисан лугъудай сад лагъай вацра, Ахашвереша пачагъвал ийизвай цIикъвед лагъай йисуз Гьаманан вилик гъар са вацран ва гъар йикъан гъакъиндай пур, яни чип вегъиз хъана ва и кар цIикъвед лагъай варз тир Адар вацралди даван хъана. ⁸Гьамана Ахашвереш пачагъдиз лагъана: «Пачагъ, вун сагърай. Ви пачагълугъдин вири вилаятра халкъарин арада чкIанвай са халкъ ава: а халкъдин къанунарни муькуь вири халкъарин къанунрилай тафаватлу я, а халкъди пачагъдин къанунар къилиз акъудзавач, вуна и кар икI туна виже къведач. ⁹Эгер ваз гъахълу яз акъвазватIа, а халкъ къирмишдай ихтияр це. За ви хазинадиз цIуд агъзур талант** гимишар гуда». ¹⁰Чувудриз акси къарар тестикъарун патал пачагъди вичин гъилихъай закIал галудна чувудрин душман Агаган тухумдай тир Гьаммедатадин хва Гьаманав вугана. ¹¹Пачагъди Гьаманаз лагъана: «А гимишарни а халкъ за ви

* 3:4 *Ва я икI гъавурда акъуна кIанда:* Мардахая вичи вич тухузвай жуьре жерме тавуна амуькъдани-амуькъдачни килигун патал.

** 3:9 *ЦIуд агъзур талант* — 340 тонндиз барабар я.

ихтиярда твазва; адаз, ваз вуч кІан ятІа, гьам ая». ¹² Сад лагъай вацран цІипуд лагъай юкъуз вири мирзейриз эверна, Гьамана буйругъ гайивал, пачагъдин гъилик квай регъберриз ва гьар са вилаятрин кбилел алайбуруз, гьакІни гьар халкъдин гьакимдиз гьар са вилаятдиз вичин кхьинралди ва гьар са халкъдиз вичин чІалалди чарар кхьена; чарар Ахашверешан тІварцІелай кхьенвай ва адан закІалдалди тестикъарнавай. ¹³ Чувудар чІехидалай гъвечІидалди, аялар ва дишегълияр вири са юкъуз, яни Адар* вацран цІипуд лагъай юкъуз рекъикъ, рекъидай чкадал гъваш, кьирмиш ая ва абурун мулкар тараш ая лагъана кхьенвай чарар чархачийрив вугана пачагъдин вири вилаятриз ракъурна. ¹⁴ Къарар кхьенвай чар гьар са вилаятда вири халкъар патал къанун яз малумарна, абур и йикъаз гъазур хьун патал гьар са вилаятдиз рекъе туна. ¹⁵ Пачагъдин буйругъ гваз чархачияр тадиз рекъе гъатна. Шушан къеледани и къарар малумарнай. Пачагъдини Гьамана ацукъна чпиз тІуьнар-хьунарзавай, Шушан шегъерда, лагъайтІа са гьулгъула гъатнавай.

Эстера чувудар къутармишун лазим я

4 ¹ Мардахаяз вуч жедатІа чир хъайила, ада вичин парталар кукІварна, ших алукуна ва вичин кбилелай руьхъ кІвахна. Ахпа шегъердин юкъвал экъечІна чІехи ва тукъуьл сузадалди шехъиз-гъарайиз хьана. ² Ам анжах пачагъдин тавханадин варарив къван атана,

* 3:13 *Адар варз* – чувудрин календарда цІикъвед лагъай варз.

вучиз лагъайтІа ших алаз пачагъдин варариз гъахъдай ихтияр авачир. ³ Пачагъдин буйругъни къарар агакъбай гъар са вилаятда ва чкада вирина сад хъиз чувудрин чІехи йикъ-шуван авай, абуру сивер хуыз, шехъиз суза ийизвай; гзафбур патал шихни руьхъ мес хъанвай. ⁴ Эстеран къаравушарни адахъ гелкъвезвай хесисар атана ва адаз ихтилатна, пачагъдин папак чІехи къа-лабулукъ акатна. Мардахая вичин ших алудна адан чкадал алукун патал Эстера адаз парталар ракъурна, амма Мардахая къачунач. ⁵ ИкІ хъайила Эстера вичихъ пачагъди гилигнавай са хесисдиз, Гъатахаз, эверна ва ам Мардахаян къилив и хъанвай кар вуч ятІа ва вучиз хъанвайди ятІа чирун патал ракъурна. ⁶ Гъатах пачагъдин тавханадин варарин вилик квай шегъердин майдандал Мардахаян патав фена. ⁷ Мардахая адаз вуч хъанватІа ихтилатна, Гъамана пачагъдин хазинадиз чувудар терг авунай гуда лагъана хиве къунвай ги-мишрин къадардикайни лагъана. ⁸ Эстераз къалурун патал ва адаз вири чир хъун патал чувудар терг аву-нин гъакъиндай Шушанда чукІурнавай къарар кхъен-вай чарни Мардахая адав вугана. Ада Эстераз пача-гъдин патав фена адаз регъимлу хъухъ лугъуз минет авун ва жуван халкъдин патахъай лугъун буюрмишна. ⁹ Гъатаха, хтана, Эстераз Мардахаян гафар хълагъна. ¹⁰ Эстера Гъатах Мардахаяз икІ лугъун патал мад ра-къур хъувуна: ¹¹ «Пачагъдин къуллугъчийриз ва пача-гъдин вири вилаятра авай халкъариз чизва хъи, эвер тавуна пачагъдин тавханадин къенепатан гъаятдиз гъа-хъай гъар садаз, гъам итимдиз, гъамни дишегълидиз,

авайди са дуван я — ажал; анжах пачагъди вичин къизилдин аса нел яргъи авуртІа, гъам чан аламаз амукъда. Заз пачагъди эвер тавуна та къанни цІуд югъ хъанва». ¹² Эстеран гафар Мардахаяв ахгакъарна. ¹³ Мардахая Эстераз жаваб яз лагъана: «Пачагъдин кІвале вири чувудрикай тек са вун къутармиш жеда лагъана фикирмир. ¹⁴ Эгер вун ихътин вахтунда кис хъайитІа, чувудриз азадвални гужарикай хкатун маса чкадай къведа, вунни ви бубадин кІвал телеф жеда. Низ чида, белки, гъа ихътин вахт патал вун пачагъдин дережадив агакънавайди ятІа?» ¹⁵ Эстера Мардахаяз жаваб яз лагъана: ¹⁶ «Алад, Шушандавай къван вири чувудар кІватІа ва зи хатурдай сивер хуьх, пуд юкъуз я немир, я хъвамир, гъам йифизни, гъам юкъузни. За зи къаравушарни галаз сив хуьда, ахпа зун, къанундиз акси кар ятІани, пачагъдин патав фида; къейитІа, рекъида». ¹⁷ Мардахая, фена, вичиз Эстера вуч буйругънатІа, гъакІ авуна.

Эстера кутугай ара жагъурзава

5 ¹ Пуд лагъай юкъуз Эстера пачагъдин папаз хас жуьреда алукина, ам пачагъдин кІвалин къенепатан гъаятда, пачагъдин тавханадин вилик акъвазна; а чІавуз пачагъ вичин кІвале вичин тахтуна, кІвализ гъахъдай ракиарин къаншарда ацукънавай. ² Пачагъдиз гъаятда акъвазнавай вичин паб Эстер акурла, адаз пачагъдин вилера регъим аваз жагъана. Пачагъди вичин гъилевай къизилдин аса Эстерал яргъи авуна, Эстера, атана, асадин къилик хкІуна. ³ Пачагъди адаз лагъана:

«Ваз вуч кІанзава, Эстер-ханум? Ви тІалабун гьихьтинди я? Эгер пачагьлугьдин са пай ваз гуналди туькІуьдайди ятІа, за гьамни гуда». ⁴Эстера жаваб гана: «Пачагь, вун сагьрай; эгер ваз хьсан яз акуртІа, вун кье за ваз гьазурнавай деминиз Гьаманни галаз атанайтІа заз кІандай». ⁵Пачагьди лагьана: «Эстера лагьайвал авун патал, тадиз Гьаманан патав алад». Пачагь Гьаманни галаз Эстера гьазурнавай деминиз атана. ⁶Чехир хьвадайла, пачагьди Эстераз лагьана: «Ви мурад вуч я? Ам кьилиз акьудда. Ви тІалабун гьихьтинди я? Эгер пачагьлугьдин са пай ваз гуналди туькІуьдайди ятІа, гьамни кьилиз акьудда». ⁷Эстера жаваб яз, лагьана: «Ингье зи мурад, ингье зи тІалабун: ⁸Эгер ви патай заз хатур аватІа ва эгер ваз зи мурадни зи тІалабун кьилиз акьудиз кІанзаватІа, вун пака Гьаманни галаз за квез кьведазни гьазурнавай деминиз атанайтІа кІандай, пачагь, вун сагьрай, за зи мурадни пака лугьуда». ⁹А юкьуз пачагьдин папан кІваляй Гьаман шад яз ва руьгь кІубан яз экьечІна. Амма адаз пачагьдин имаратдин варарин вилик Мардахай акурла ва ам кьарагь тавурди, гьич чкадилаьни юзун тавурди акурла, Гьаман Мардахаякай атай хьилев ацІанай.

Гьаманан фенд

¹⁰ЯтІани Гьаман кІевиз акьвазна. Ам вичин кІвализ хтайла, ада вичин дустариз ва вичин паб Зерешаз эвериз ракьурна. ¹¹Гьамана абуруз вичин девлетдикай, вичиз гзаф рухваяр авайдакай ва вичин дережа

пачагъди гъикІ хкажнайтІа, вич гъакимрилайни, пачагъдин кбуллугъчийрилайни гъикІ виниз акъуднай-тІа, ихтилатна. ¹²Гъамана лагъана: «Пачагъдин паб Эстерани вичи гъазурай деминиз пачагъдилаини залай гъейри мад садазни эвернач; заз адан патав пачагъдихъ галаз пакани эвернава. ¹³Амма заз пачагъдин варарал алай чувуд Мардахай аквазмай къван гагъда, вири и крар тІимил яз аквазва». ¹⁴Адан паб Зерешани адан дустари адаз лагъана: «Къуй яргъивилел яхцІурни цІуд къуънт алай тарагъаж гъазуррай, пакамахъ пачагъдиз лагъ, а тарагъаждикай Мардахай куърсдайвал; гъа чІавуз пачагъни галаз шаддиз деминиз алад». И меслят Гъаманаз бегенмиш хъана ва ада тарагъаж гъазурна.

**Гъаман Мардахаяз гъуърмет авуниз
мажбур жезва**

6 ¹И йифиз Аллагъди пачагъдивай ахвар къакъудна ва ада вичин кІвалахар къейд ийизвай ктаб гъун буйругъна; а ктабда авай кхъинар пачагъдиз кІелна. ²Анай Ахашвереш пачагъ яна рекъинин фенд тІуькІуьриз кІан хъайи, чпи пачагъ авай кІвалин рак хуьзвай къве хесисдикай, Бигтанакайни Терешракай, Мардахая гъикІ хабар ганайтІа кхъенваз жагъана. ³Пачагъди жузуна: «И кардай Мардахаяз гъихътин гъуърмет авунва ва гъихътин дережа ганва?» Пачагъдиз кбуллугъзавай жегъил лукІари лагъана: «Адаз са затІни ганвач». ⁴Пачагъди хабар къуна: «Гъаятда вуж ава?» И чІавуз Мардахай адаз гъазурнавай тарагъаждикай

куърсарун патал пачагъдихъ галаз меслят ийиз пачагъдин кІвалин къецепатан гъаятдал Гъаман атанвай. ⁵ Жегъил лукІари пачагъдиз лагъана: «Ангъе, Гъаман гъаятда акъвазнава». Пачагъди лагъана: «Къуй атурай». ⁶ Гъаман атана. Пачагъди адаз лагъана: «Пачагъдиз са касдиз гъурмет ийиз кІан хъайитІа, вуч авуртІа хъсан я?» Гъамана вичин рикІяй фикирна: «Пачагъдиз залай гъейри маса низ гъурмет ийиз кІан жеда къван?» ⁷ Гъамана пачагъдиз лагъана: «Пачагъ, вун сагърай, ваз гъурметдалди вуж хкажиз кІанзаватІа, ⁸ къуй вуна алукуІай парталарни вун акъахай ва вичелни таж алай балкІан гъурай. ⁹ Къуй а парталарни балкІан вуна вичин сифте гъакимрикай садаз гурай, ваз гъурметдалди хкажиз кІанзавай касдал а парталар алукуІрай ва ам балкІандаллаз шегъердин майдандал акъудрай ва адан вилик лугъурай: „Пачагъдиз гъурметдалди хкажиз кІан хъайи касдиз гъа икІ ийидайди я!“» ¹⁰ Пачагъди Гъаманаз лагъана: «АкІ ятІа исятда гъа вуна лагъай парталарни балкІан къачуна, пачагъдин варарал алай чувуд Мардахаяз твах, са затІни хкуд тавуна, вуна вуч лагъанатІа, гъам ая». ¹¹ Гъамана парталарни балкІан къачуна, а парталар Мардахаял алукуІна, ам балкІандаллаз шегъердин майдандал акъудна ва Мардахаян вилик гъарайна: «Пачагъдиз гъурметдалди хкажиз кІан хъайи касдиз гъа икІ ийидайди я!» ¹² Мардахай пачагъдин варарив хтана. Гъаман, сефил яз, къил къуна, вичин кІвализ катна. ¹³ Ада вичин паб Зерешазни вичин дустариз вичин къилел атайдакай ихтилатна. Адан арифдаррини адан паб

Зереша адаз лагъана: «Эгер Мардахай чувуд яз вун агъуз аватзаватIа, ви тIем адак акакъдач; аквар гъаларай, вун адан вилик агъуз жеда». ¹⁴Абуру адахъ галаз гъеле ихтилатар ийизмайла, пачагъдин хесисар атана акъатна, ва абуру Эстера гъазурнавай деминиз атун патал Гъаманак тади кутуна.

Эстеран ери-бине ва Гъаман тарагъаждиз акъудун

7 ¹Пачагъ Гъаманни галаз Эстеран патав деминиз атана. ²И къвед лагъай юкбузни, чехир хъвадай вахтунда пачагъди Эстераз мадни лагъана: «Ви мурад вуч я, Эстер-ханум? Ам къилиз акъатда. Ви тIалабун гъихътинди я? Эгер пачагълугъдин са пай ваз гуналди тукIуьдайди ятIа, гъамни гуда». ³Эстера жаваб яз лагъана: «Эгер ви патай, пачагъ, вун сагърай, заз хатур аватIа ва ваз гъакI кIан ятIа, къуй заз зи мурад тирвал уьмуьр багъишрай, зи тIалабун тирвал – зи халкъ багъишрай! ⁴Вучиз лагъайтIа зунни зи халкъ терг авун патал, яна рекъин патал, телеф хъун патал маса ганва. Эгер чун лукIвилиз маса гун хъайитIа, зун, душманди ваз гузвай зиян эвез тавунайтIани, кисдай*». ⁵Ахашвереш пачагъди жаваб яз лагъана: «Ам вуж я? Вичин рикIяй икI ийиз алакъай кас гъинава?» ⁶Эстера лагъана: «Душман ва мидя – хъилен кIватI Гъаман я!» Пачагъдинни адан папан вилик Гъаман зурзаз акъвазна.

* 7:4 Ва я икI гъавурда акъуна кIанда: зун кисдай, вучиз лагъайтIа и бедбахтвал пачагъ инжиклу ийизвай къван чIехиди туш.

⁷ Пачагъ деминай хъел кваз къарагъна тавханадин вилик квай багъдиз фена; Гьаман, лагъайтІа, вичин чан къачумир лугъуз Эстераз минетариз амукъна, вучиз лагъайтІа адаз пачагъди вичиз гъихътин къадар тайинарнаватІа акунвай. ⁸ Пачагъ тавханадин вилик квай багъдай дем авай кІвализ хтайла, Гьаман Эстер агалтнавай чкадал ярх хъанвай. Пачагъди гъарайна: «Идаз зи кІвале гъатта зунни аваз зи папални гуж гъалибиз кІанзава!» Пачагъдин сивяй и гаф акъатунни, Гьаман къуна. ⁹ Пачагъдиз къуллугъзавай хесисрикай сад тир Харбонади лагъана: «Гьаманан кІвалин патав яхцІурни цІуд къуьнтуьнин къакъанвал алай тарагъажни къянава къван. Ам Гьамана пачагъдин хийир патал гафар лугъузвай Мардахай куьрсарун патал гъазурнавайди я». Пачагъди лагъана: «Аникай Гьаман куьрсара». ¹⁰ Гьамана Мардахай куьрсарун патал гъазурнавай тарагъаждикай Гьаман вич куьрсарайла, пачагъдин хъел алатна.

Къисметди чувудриз чин ачухна

8 ¹А юкъуз пачагъди чувудрин душман Гьаманан кІвал Эстерав вахгана; Мардахай пачагъ акваз кІанз адан вилик атана, вучиз лагъайтІа Эстера пачагъдиз Мардахай вичин мукъвади тирди малумарнавай. ² Пачагъди Гьаманавай къахчур вичин закІал алудна, ам Мардахаяв вугана; Эстера, лагъайтІа, Мардахай Гьаманан кІвализ килигдайди яз тайинарна. ³ Эстера пачагъдин вилик, адан кІвачерив игисна, Агаган тухумдай тир Гьамана чувудриз акъудай чІуру

фенд акъвазара лугъуз, шехъиз, минетарун давамарзавай. ⁴Пачагъди вичин къизилдин аса Эстерал яргъи авуна; Эстер кІвачел къарагъна ва пачагъдин вилик акъвазна ⁵лагъана: «Пачагъ, вун сагърай. Эгер ваз гъакІ кІан ятІа ва эгер ви патай заз хатур аватІа, за тІалабзавай кар ви вилик гъахълуди ятІа ва зун ви вилериз бегенмиш ятІа, къуй Агаган тухумдай тир Гъамедатадин хва Гъамана ви вилаятра чувудар терг ая лагъана кхъенвай чарар къуватдай вегъена къулухъди хтунин патахъай къарар кхъирай, ⁶вучиз лагъайтІа завай зи халкъдин къилел къвезвай мусибатриз гъикІ килигиз хъурай? ГъикІ завай зи мукъва-къилийрин къиникъиз килигиз хъурай?» ⁷Ахашвереш пачагъди Эстеразни чувуд Мардахаяз лагъана: «Ингъе, за Гъаманан кІвал Эстерав вахгана, Гъаман вич чувудрал гъил хкажунай тарагъаждиз акъудна; ⁸Чувудрикай квез вуч кхъиз кІан ятІа, гъам пачагъдин тІварцІелай кхъихъ ва пачагъдин закІалдалди тестикъара, вучиз лагъайтІа пачагъдин тІварцІелай кхъенвай ва пачагъдин закІалдалди тестикъарнавай къарарар дегишардай ихтияр авайди туш». ⁹Гъа чІавуз пуд лагъай, яни Сиван вацран къанни пуд лагъай юкъуз пачагъдин мирзейриз эверна ва Мардахая гъикІ лагъанатІа, гъа саягъда чувудриз, регъберриз, вилаятрин чІехибуруз ва Гъиндистандилай Кушдал къведалди авай вишни къанни ирид вилаятдин гъакимриз, гъар са вилаятдиз вичин кхъинралди ва гъар са халкъдиз вичин чІалалди, чувудризни чпин чІалалди чарар кхъена. ¹⁰Мардахая чарар Ахашвереш пачагъдин тІварцІелай кхъена

ва абур пачагьдин закІалдалди тестикьарна, ахпа а чарар пачагь патал махсусдаказ чпин жинс кутунвай балкІанраллай чархачийрив вугана ракьурна. ¹¹А чарара кхьенвай: «Пачагьди гьар са шегьерда авай чувудриз санал кІватІ хьана чпин уьмуьр хуьдай, халкьдин ва вилаятрин кьилевай ва чеб чувудрихь галаз душманвиле авай кьуватлу ксар, абурун аялар, папар рекьидай ва абурун мулкар тарашдай ихтияр ¹²Ахашвереш пачагьдин вири вилаятра са юкьуз — цІикьвед лагьай вацран, яни Адар вацран цІипуд лагьай юкьуз — гузва. ¹³Чувудар а юкьуз чпин душманрилай кьисас кьахчуз гьазур жедайвал, кьарар кхьенвай чарар, вири халкьариз кьанун яз малумарун патал, гьар са вилаятдиз ракьура». ¹⁴Пачагьдин буйругь гваз феьйи чархачияр йигин балкІанралаз энгел тахьана ва тадиз рекье гьатна. Шушан кьеледани и кьарар малумарнай. ¹⁵Якьутдинни лацу рангунин, пачагьдиз хас парталар ва кьизилдин таж алаз, назнази ва туьнт яру аба алаз Мардахай пачагьдин кІвалай эькьечІна. Шушан шегьердин агьалийриз гзаф шад ва хвеша хьана. ¹⁶Чувудар патални и вахт экв аватнавайди, шадди, хушбахтлуди ва вирида абуроз гьуьрметзавайди тир. ¹⁷Адан кьарар агакьай гьар са вилаятда, гьар са шегьерда, гьар са чкада чувудар патал шадвал, хвешивал ва суварин югь ва межлисар авай. Уьлкведин гзаф халкьарикай чувудар хьанай, вучиз лагьайтІа абуроз чувудрикай кичІе хьанвай.

Чувудри чпин душманар тергзава

9 ¹Ци кьвед лагъай вацран, яни Адардин ципуд лагъай юкъуз, пачагъдин буйругъни къарар кьилиз акъудна кІандай вахт алу кьнавай юкъуз чувудрин душманриз чпин гьукум чувудрин винел эцигунин умуд авай, амма крар терсина хъана, чувудри чпи чпин гьукум эцигнай, ²чпиз писвал авурбур рекъин патал чувудар чпин шегъерра, Ахашвереш пачагъдин вири вилаятра санал кІватІ хъана: абурун хура садавайни акъвазиз хъанач, вучиз лагъайтІа вири халкъариз кичІе хъанвай. ³Вилаятра авай вири гъакимри, регъберри, вилаятрин чІехибуру ва пачагъдин крар кьилиз акъудзавайбуру чувудрин пад къуна, вучиз лагъайтІа Мардахаяхъай абуруз виридаз кичІе хъанвай. ⁴Вучиз лагъайтІа пачагъдин векил Мардахай зурба кас тир, адан машгъурвал вири вилаятра чкІанвай; вучиз лагъайтІа а кас, Мардахай, къвердавай виниз хкаж жезвай. ⁵Чувудри чпин душманар тураралди гатазвай, рекъизвай, тергзавай ва чпиз вуч кІандатІани гьам абуруз ийизвай. ⁶Шушан къеледа чувудри вад виш кас къена ва тергна. ⁷Абур гъакІ Паршандатани, Далфунни, Аспатани, ⁸Паратани, Адалияни, Аридатани, ⁹Пармаштани, Арисайни, Аридаини, Вайзатани, ¹⁰яни чувудрин душман Гъаммедатадин хва Гъаманан цІуд хвани, яна къена, амма тараш-талан авун патал чувудри чпин гъил яргъи авунач. ¹¹Шушан къеледа а юкъуз пачагъдиз къейибурун къадардикай лагъана. ¹²Пачагъди вичин паб Эстераз лагъана: «Шушан

къеледа чувудри вад виш кас ва Гьаманан цІуд хва къена ва тергна; абуру пачагьдин амай вилаятра вуч авуна? Ви мурад вуч я? Ам кьилиз акъатда. Мад вахъ гьихьтин тІалабун ава? Гьамни кьилиз акъудда». ¹³ Эстера лагъана: «Пачагь, вун сагърай. Эгер ваз гьакІ кІан ятІа, къуй Шушанда авай чувудриз кье вуч авунатІа гьам пакани ийидай ихтияр це, къуй абуру Гьаманан цІуд хцин мейитни тарагъаждикай куьрсаррай». ¹⁴ Пачагьди гьакІ ая лагъана буйругъна. Шушанда и кардин патахъай къарар акъудна ва Гьаманан цІуд хвани куьрсарнай. ¹⁵ Адар вацран цІукъуд лагъай юкъуз Шушанда авай чувудар мад гьилера кІватІ хъхъана ва абуру мад пуд виш кас къена, амма абуру тараш-талан авунал чпин гьил яргъи авунач. ¹⁶ Пачагьдин вилаятра авай чувударни кІватІ хъана, абуру чпин уьмуьр хуьн патал ва чеб душманрикай секин хьун патал пудкъанни цІувад агъзур кас къена, амма тараш-талан авун патал чпин гьил яргъи авунач. ¹⁷ Им Адар вацран цІипуд лагъай юкъуз хъайиди тир; гьа и вацран цІукъуд лагъай юкъуз абуру ял яна ва а югъ чпин суварин ва шадвилини йикъаз элкъуьрна. ¹⁸ Шушанда авай чувудар и вацран цІипуд лагъай ва цІукъуд лагъай юкъузни кІватІ хъана, амма абуру а вацран цІувад лагъай юкъуз ял яна ва а югъ чпин суварин ва шадвилини йикъаз элкъуьрна. ¹⁹ Гьавилияй хуьруьнэгъли чувудри, цлар галачир гьвечІи шегьерра яшамиш жезвайбуру Адар вацран цІукъуд лагъай югъ шадвилени демина аваз, суварин югъ хьиз тухузва, сада садаз тІуьн-хьун гузва.

Пурим сувар тестикъарун

²⁰ Мардахая Ахашвереш пачагъдин вилаятра авай вири мукъва ва яргъа чувудриз и вакъиайрикай кхъена чарар ракъурна. ²¹ А чарара чувудри гъар йисуз Адар вацран цІукъуд ва цІувад лагъай йикъар сувар яз тестикъ авуникай кхъенвай. ²² А йикъар чувудар чпин душманрикай секин хъайи йикъар яз ва а варзни абурун пашманвал шадвилиз элкъвей варз яз, шел-хвал — суварин йикъаз элкъвейди яз къейд авуникай ва а йикъар демина ва шадвилин, сада садаз тІуьн-хъун ракъурдай ва кесибриз садакъаяр гудай йикъар яз тестикъ авуникай кхъенвай. ²³ Чувудри чпи ийиз эгечІнавай крар ва Мардахая абуроз кхъенвай чарар чпин адет яз къабулна. ²⁴ ГъикІ Агаган тухумдай тир Гъамедатадин хва Гъаманаз, чувудрин душмандиз, вири чувудар тергдай фикир хъанайтІа ва чувудар къирмишунин ва терг авунин патахъай пур, яни чип вегъенайтІа, ²⁵ ва гъикІ Эстер пачагъдин патав фенайтІа ва гъикІ пачагъди вичин цІийи чарчелди Гъамана чувудриз акъудзавай чІуру фенд адан вичин, яни Гъаманан къилел гъанайтІа, амни адан рухваяр тарагъаждикай гъикІ куърснйтІа, гъадакай Мардахая вичин чарче кхъенвай. ²⁶ Гъавиляй а йикъариз пурим лагъанай, ам пур гафуникай хъанва. Гъавиляй гъа чарчихъ галаз ва чпиз акур ва чеб гъакІ ийидай чкадал атай крарихъ галаз сад яз, ²⁷ чувудри чпини ва абурун веледрини ва абурухъ галаз сад хъайибуруни чпин адет яз къабулна, а къве югъ, гъа кхъенвайвал, гъар йисуз вичин вахтунда

сувар хьиз къейд авунин къарар акъудна. ²⁸ Гъар не-силда ва тухумда, гъар виляятда ва гъар шегъерда а йикъар рикъел аламукъдайбур ва сувар хьиз къиле тухудайбур авуна; Пуримдин йикъар чувудри мад дегиш техъйидайвал ва чувудрин веледрин рикъелай а йикъар алат тийидайвал авуна. ²⁹ Абихайилан руш ва пачагъдин паб Эстерани чувуд Мардахая чпин вири къетивилелди мад са чар кхъена. А цийи чарчени сифтегъан чарара авай буйругъ къилиз акъуд лагъанвай. ³⁰ А чарар, саламдин гъахълу гафар галаз, вири чувудриз, Ахашверешан пачагълугъдин вишни къанни ирид виляятдиз ракъурна. ³¹ А чарче, чувуд Мардахаяни пачагъдин паб Эстера Пурим гъикъ тестикъарнаватIа чувудри чеб ва чпин веледар патал а йикъар, гъакъ къабулун, яни сив хуьдай ва шехъдай йикъар хьиз къейд авун кIевелай эмирзавай. ³² Гъа икI, Эстеран эмирдалди Пуримдикай лагъанвай гаф тестикъарна ва ам ктабда кхъена.

Мардахаякай чувудрин къаюм жезва

10 ¹Ахпа Ахашвереш пачагъди чилел ва гъуьлуьн атIайрал* харж эцигна. ²Пачагъдин къуватдин ва къудратдин крарикай ва ада вичин гъуьрметдалди Мардахаян дережа хкажуникай къейдер Мидиядин ва Персиядин пачагъдин кIвалахар къейд ийизвай ктабда кхъенва. ³Гъадахъ галаз сад яз, чувуд Мардахай Ахашвереш пачагъдин вахтунда къвед лагъай кас тир-

* 10:1 *AmIa* – гъуьлуьн юкъвал алай гъвечIи къурамат.

Эстер 10

дакай, ам чувудрикай лап члехи гъаким ва вичихъ гзаф къадар чувуд стхайрин арада виридан рикІ алай-ди тирдакай кхъенва, вучиз лагъайтІа ада вичин халкъдиз хъсанвал жагъурзавай ва ам вичин тайифадин хийир патал рахазвай.